

С III-9



— у НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 30. ЈАНУАРА 1890.

ГОД. XV.

# ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 10.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 повч. месечно. —

## НАШЕ ДРАМСКО ПРВЕНЧЕ.

(Наставак.)

Отрнућу завој, који ми је очи затварао — и опда ћу оцет онај леп свет гледати, оцет на оном лепом сунцу сунчати се: човек човеку, Србин Србину бити... О, онда ћу рећи: краљ сам! Пашћу на лице пред Урошем — молићу га — (уђути) — хм! Молити! Уроша молити? О! добро ви познајете вашег Вукашина, ви пепријатељи среће моје! Добро га знате — страшан је то скок: из највеће висине у роцско пузење...

И сад се постепено удубљава и удражава у гњев и јарост; сваког, и најмањег, тренутка даље и буки у њему често јубље све то већма, да не остане па по пута, док се не подигне до одсудне висине: „... морам, јер сам се ђаволу предао, а анђела молити не могу! (Брзо говори.) Нека буде име моје проклетиња код потомака, нека подсмеј буде, нека отпад човечанства, нека све будем, што је најгоре: — морам убити Уроша!“

Он се налази већ у некој трзвацици, у грозници, те даје дозвати брата Угљешу. Но док овај дође, Вукашин клоне и засиши. Угљеша је добар дух Вукашинов и хоће да га одврати од страшне намере, али не може. Тадј други а опет врло други призор исто је тако снажан као и монолог Вукашинов. Вукашину се у сну причинило, да је удавио Уроша, те у буновном стању, кад га Угљеша разбуди, држи, да је тадј саи већ свршен чин, те у том смислу и говори брату, а овај, мислећи да је баш истина, стоји пренеражен, док се обмана не разиђе, док Вукашин не дође са свим к себи.

Овде морамо приметити, како је Стевановић гледао, да употреби све, што може јако утицати. Ми морамо и нехотице помислити на ово: Стевановић је по најбољој вољи и снази, по најчистијем уверењу хтео да напише своје дело; он је по томе хтео и сваки призор па и сваки израз снажно да обележи. Сваку душевну радњу хтео је да изведе до вршка свог, да се никако не би друкче можда тумачила. За то је и пижне тренутке описане препреком и премекано, — плаховито и пет халовито и пребесно. Он као да је тражио речи, да што боље, јасније и снажније истакне тренутно расположење, док се — у конзеквенцији таквог начина — није морао изгубити у фрази и бомбасту. Но у колико је у том начину излишнога претеривања, у толико је баш тај исти начин добротворно утицао на приказивање, фиксирање и развијање самих карактера. Стевановићева тежња, да истакне све до вршка, учинила је, да су му карактери врло пластични, строго обележени и на постављеној основи до крајности изведенни. Што је дакле мане, то је једино у сувишности; о драмско начело по себи није се огрешио, јер се те сувишности могу лако отклонити, а да сунтина не губи испита.

Угљеша наговара Вукашина, да одустане од своје намере, али овај не ће, не може. Они се кад и кад приближе, па се опет разиђу, док се на послетку не разиђу са свим. Угљеша оде, да уступи место — Арсојевићу.

Резултат разговора између Вукашина

и Арсојевића овај је: убити Уроша „макар где, макар кад.“

Вукашин се удали, а улазе Урош и Марко. Арсојевић би већ сад извршио своје дело, али не сме од Марка. Ипак показује, да презире Уроша, на што га Марко стровали и хоће да смакне, да се Урош није уплео те Арсојевићу живот снасе. Арсојевић оде, а Марко замера Урошу, што га је задржао.

Овај, пети, призор показује нам млађаног Марка у боји, какву до сад не зна досмо на њему. Марко љуби... Већ у првом чину а у последњем призору видели смо, како се загрлили Марко и Милица, Плакидина ћеи. Та ненадна епизода тумачи нам се сад. Марко је негда дошао до Орида, „где су лепотице на гласу“, како примећује и сам Урош. Ту избави Плакиду и Милицу од харамија. „...О, шта да ти много говорим! Знаш, ко је Марко; можеш веровати, да сам једним махом гомилу стровљивао; јер сам бранио своју Милицу!“ Марко — не познајемо га чисто — Марко у љубавион заносу и песничким речима описује тај догађај, а особито Миличину лепоту: „Лепа ти је, Уроше брате, моја Милица; ле-

па ти је, као што ни коју до данас видео нисам, ни Латинку, ни Сркињу.“

Ми смо, да како, научени гледати Марка или с буздованим или с пехаром у руци, па нам је чисто чудно, да га видимо и заљубљена, јер нам је тешко замислити, да је и његово срце приступачно тим нежним осећајима. Али у нашим народним песмама ретко нам се приказује Марко као млад, осим кад „није уз рамазан вино“ и кад „игра колом уз каџуне“; по и то је доста, да нам покаже бар неку нитомију прту Маркове нарави. Ту је прихватио Стевановић, те нам је извео Марка и у тој боји. Та Марко је млад, Марко је јунак, он је одан побратим, он је племенитог срца — па за што да му срце није отворено и љубавној навали? Та млад је...

У даљем току разговора храбри и скокли Марко Уроша и тако га заведе својим речима и падама, да се и сам Урош подигне до неког одушевљења и решења.

По одласку Марковом у је Југ Богдан и вели Урошу, како Вукашин окива сиротињу, како је постао ново чудовине, те позива Уроша, да оде беднима у помоћ.

(Наставиће се.)

## ЛИСТИЋИ.

### СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Лијонски улан, драма у пет чинова а осам слика, написали Моро, Сирден и Делакур, с француског превео М. И. Стојановић.)

Колико се са свим отворено и без икаква зазора сме рећи, да са тријумирским фабрикатом, који или на критену — не знамо поуздано — или приликом покривавања доби „многозначајни“ натпис „Лијонски јулац“, ама баш ни најмање није добио репертоар нашеог народног позоришног, толико се том чудном госту мора признати, да је он трезвену и непристрасну посматрачу позоришних наших прилика и неприлика у врло важну погледу управо отворио очи и одмах га у бригу бацио. У врло важну погледу? Да, да! Та не тиче се ни мање ни више чега, до ли битне једне стране позоришности,

без које позориште није позориште у еминентном смислу — тиче се: укуса, разумевања, озбиљности и зрелости позоришне публике. Сме ли ко рећи, да то није важан поглед? Па ево у том баш погледу дојезди тај црни гласник из далеке земље, да нам „усне чиста вина“, да нас увери, да и српска публика хваљенога нашег Новог Сада од милина хоће да искочи из коже, кад јој на предрастичан, управо бруталан начин живце затегну и распну три француска домишљана. А овамо се та иста публика не може доста да натужи, како је већ сита Чикијевих, Вилбрантових и не знам још чијих „агентата на мир и поредак живаца“ те већ не може да дочека, да је управа позоришна престане њима регалирати. Демонстративно је дала управи на знање, да јој је већ дозлогрдило то вечито ек-

периментовање са Чикијадама и разним иним — јадама, те се скунила све у буљуке и гласним повлађивањем и клицањем довикнула управи: „Ето видин! Ако хоћеш, да ти долазимо и да нас задовољиш, а ти нам дај овако што. Гледај само сваки пут што верније да нам изнесеш све појединости у поробљивању поште; гледај само, да нам у најзгоднијем тренутку, баш кад од запетости оданемо, начиниши шипак, као да хоћеш да нам кажеш: Ац! Јопи није са свим навијен витопер афеката твојих!, гледај само, да нам увек дадеш, да што мање мислимом и учимо а што више да гледамо и слушамо, — па смо онда своји. Како си лепо послушала насивицу нашу политику са класичним умотворима па нам ево ове године не досађујеш с „Отјелом“ и њему подобним, тако нам исто и овде можеш угодити, ако само хоћеш. А знаш ваљда, да не ће бити лоше онда ни теби ни нашем мезимчetu, ако се с нама лено погодиш!“

Има ли ту сад когод нетье, да устане па да каже управи: „Немој ни по што!“ Та мора да би му се она као „непрактичну педанту“ у брк насмејати а у доказ своме „практичном по-тједу“ могла би му указати на Трифковићево вече, што се ево за који дан спрема у спомен дану, којега је пре петнаест година отишао богу на истину неумрли наш љубимац. Ту баш зацело не ће бити „атентата“ на мир и поредак живаца“ ала Чики, па мислите ваљда да тога вечера не ће бити празна места у дворани! Хе, изволите само дођи па ћете видити.

Но доста о том! Искуство, које стекосмо на приказу „Лијонског улака“ у суботу 27. јануара ове године, и сувине је жалосно, и сувине нас је озловљио, а да бисмо с нужном мирновом могли вентиловати питање о методу и средствима лечења. Остављамо то за сад управи, па штај јој се само каже, ако добро промисли.

И у највећој индигнацији не смејмо пропустити а да изреком не дамо похвале оном, што похвале обилно заслужује, а то је приказ. Красна студија нашега Ружића као кобнога qui pro quo Лезирка-Дибоска, Љукића као старог Јеропијана, и Добриновића као Пјера Шонара, „названог љубазног“, свакако је достојнија била бољег предмета, но тек за ју и највећи душман мора рећи, да је красна и прекрасна. И осталима више мање част и признање на искреном труду, који уложише у ово којејшта. Којејшта, да већ којејштије не може бити. Еј честити Плауте, ти са својим „Менхимама“, и велики Шекспиру, ти са својом „Comedy of Errors“, човек вам се тек онда право диви, тек онда види, ко сте и шта сте, кад се три француска патицивра подухвате, да вас обиђу. У вас фрапантна наликаост близанаца као извор јединственој комици, а у ове браће једно-

ликост два са свим девета индивидуа као неуспешно врело — провидним сплеткама и болесној сентименталности!

Г.

#### НАРОДНО ПОЗОРИШЋЕ У ЗАГРЕБУ.

(„Замна смрти.“) 29. јануара о. г. приказала се пред прилично празном кућом „Замка смрти“, од Потјехина. Комад сам по себи није само пун ефекта, него има и пуно драмских лепота, али уз то има једну велику ману: у њему се много приповеда, па је с тога предуг. Русима то може бити не смеша, јер они, живећи највећма ноћу, радо бораве у позоришту до 12 сахрана и до једног сахрана после ноноћи, али у нас је конвенционално правило, да представа траје до 10 сахрана, па, право узвеши, то је са свим доста времена за највеће комаде, како нам то доказује и највренија западна драмска књижевност. Више од три сахрана може се дозволити само Шекспиру, којега се сваком речју можемо наслаживати, и без обзира на развитак радње, на чин и карактере; други се морају по правилу задовољити са највише три сахрана, и они су тим временом, ако су прави мајстори, са свим задовољни. Што „Замка смрти“ траје преко четири сахрана, а што би у целини својој трајала и преко пет сахрана, то јој је мана и то је разлог, што се у нашем репертоару неће дотле учврстити, док не буде згодно не само прекраћена, пега, делимично и прерађена. Ијоле венит драматург могао би то лако извести, јер се епска садржина драме даде тим лакши изоставити, што је више у њој праве радње. Тим би се, до душе, штета нанела неким улогама и глумци би по нешто изгубили, али би добила сама драма, која би у прерађеном облику јамачно стекла више пријатеља, него што их има сада, где готово сваки чин траје читав сахран. То смо морали по ново нагласити не само за то, да истакнемо потребу драматурга у нашем позоришту, него и за то, што неки комади не могу у нас имати успеха, што би га иначе јамачно имали.

Што се тиче саме представе, она је била у целости добра, не обзирући се на неке ситније погрешке против спомњашњег јединства, које су у нас на дневном реду. Интерпретима првих улога гђи Ружички, гђици Собјесковој, г. Бранију, г. Милану и г. Фијану једва би се дало што приговорити, само је последњи у неким призорима био сувине хладан. С радошћу истичемо, да се грло г. Фијана све боље опоравља. Гђа Сајевићка била је изврена до — француских цитата. Похвалити мрамо и г. Стојковића, а гђица Бандобранска приказала је своју епизодну партију с цуно темперамента.

Д. И.Р.

Издаде управа српског народног позоришта.

# СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

10 ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИПЛАТЕ.

Представа за народ с обаљеним ценама.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 30. ЈАНУАРА 1890.

## НА МРЗАНУ КУЋА ОСТАЈЕ.

СЛИКА ИЗ НАРОДНОГ ЖИВОТА С ПЕВАЊЕМ У 3 ЧИНА, НАПИСАО Ј. ГРЧИЋ, МУЗИКА ОД А. МИЛЧИНСКОГ.

РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.

### ОСОБЕ:

Газда Зарија Руслановић	Ружић.
Матрона, жена му.	Д. Ружићка.
Ваја, син им.	Добриновић.
Ковиљка, Вајина млада.	Т. Лукићка..
Мајка-Лекса Данчиловића	С. Бакаловићка.
Газда-Стинца Подруговић	Стефановић.
Андреја, син му	Димитријевић.
Марко Илићић.	Делини.
Јула, његова млада	С. Миљковићка.
Криста Балварчева	М. Марковићка.
Трива Мармош.	Марковић.
Крста Шавитовић	Миљковић.
Гаша Азановић.	Васиљевић.
Аксентије Бабанов	Илић.
Арса, гајдаши	Бакаловић.
Деда Јелисије, крчмар	Лукић.
Први { жандар	Ивковић.
Други }	Живковић.

Сељани и сељанке, забива се у српском једном селу у Славоњији.

У петак 3 фебруара: „ЗИДАЊЕ РАВАНИЦЕ“. Мелодрам у 3 чина, с певањем, написао А. Николић, музика од Шлезингера. (Представа за децу после подне.)

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

Ко од наших поштованих претплатника жeli своја места и за ову представу задржати, нека се изврши тога ради пријавити у писарници позоришној најдуже до 11 сахата пре подне.

**ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.**